

ĐÁNH GIÁ ẢNH HƯỞNG CỦA CHÍNH SÁCH THUẾ HIỆN HÀNH ĐẾN DOANH NGHIỆP VỪA VÀ NHỎ

● BÙI LỆ GIANG

Khoa Kinh tế - Học viện Hành chính và Quản trị công

TÓM TẮT:

Chính sách thuế đóng vai trò quan trọng trong hoạt động của doanh nghiệp vừa và nhỏ (DNVVN), ảnh hưởng đến khả năng tài chính, sức cạnh tranh và sự phát triển bền vững. Bài báo này phân tích tác động của các chính sách thuế hiện hành tại Việt Nam đến DNVVN, bao gồm thuế thu nhập doanh nghiệp (TNDN), thuế giá trị gia tăng (GTGT) và các ưu đãi thuế. Qua đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm tối ưu hóa chính sách thuế để hỗ trợ DNVVN phát triển.

Từ khóa: chính sách thuế, doanh nghiệp vừa và nhỏ, thuế thu nhập doanh nghiệp, thuế giá trị gia tăng, ưu đãi thuế.

1. Đặt vấn đề

Doanh nghiệp vừa và nhỏ (DNVVN) đóng vai trò quan trọng trong nền kinh tế Việt Nam, chiếm hơn 97% tổng số doanh nghiệp và đóng góp khoảng 45% GDP (Báo cáo tình hình kinh tế - xã hội năm 2023 - Bộ Kế hoạch và Đầu tư, 2023). Bên cạnh đó, khu vực này còn tạo ra hơn 60% tổng số việc làm, giúp ổn định kinh tế - xã hội. Tuy nhiên, DNVVN thường gặp nhiều thách thức về vốn, năng lực quản lý và khả năng mở rộng thị trường. Một trong những yếu tố ảnh hưởng lớn đến hoạt động của DNVVN là chính sách thuế, bao gồm thuế thu nhập doanh nghiệp (TNDN), thuế giá trị gia tăng (GTGT) và các ưu đãi thuế từ Nhà nước. Hiện nay, chính sách thuế đã có nhiều cải tiến nhằm tạo điều kiện thuận lợi hơn cho DNVVN, song vẫn tồn tại không ít rào cản khiến doanh nghiệp khó tận dụng các lợi ích từ ưu đãi thuế. Do đó, việc đánh giá tác động của chính sách thuế đến DNVVN không chỉ giúp nhận

diện những khó khăn mà còn là cơ sở để đề xuất giải pháp cải thiện hệ thống thuế, từ đó nâng cao năng lực cạnh tranh và tạo điều kiện phát triển bền vững cho doanh nghiệp.

2. Ảnh hưởng của chính sách thuế đến doanh nghiệp vừa và nhỏ

Chính sách thuế có ảnh hưởng trực tiếp đến hoạt động của DNVVN, đặc biệt là thuế TNDN và thuế GTGT. Hai loại thuế này không chỉ tác động đến chi phí vận hành mà còn ảnh hưởng đến khả năng mở rộng thị trường và phát triển dài hạn của doanh nghiệp. Dưới đây là phân tích chi tiết về tác động của từng loại thuế đến DNVVN.

- Ảnh hưởng của thuế thu nhập doanh nghiệp

Thuế TNDN là một trong những loại thuế quan trọng đối với doanh nghiệp, ảnh hưởng trực tiếp đến lợi nhuận và khả năng tái đầu tư. Hiện nay, thuế suất TNDN phổ biến cho DNVVN tại Việt Nam là 20%. Tuy nhiên, để hỗ trợ doanh nghiệp

nhỏ và vừa, Nhà nước đã áp dụng mức thuế suất ưu đãi 15-17% cho doanh nghiệp có doanh thu dưới 50 tỷ đồng/năm theo quy định tại Luật Hỗ trợ DNVVN (2017) và các văn bản hướng dẫn. Mặc dù có các ưu đãi, nhiều doanh nghiệp vẫn gặp khó khăn trong việc đáp ứng nghĩa vụ thuế do quy mô vốn hạn chế và chi phí vận hành cao. Theo "Báo cáo tổng kết công tác thuế năm 2023" của Tổng cục Thuế Việt Nam, có đến 30% doanh nghiệp nhỏ cho rằng mức thuế TNDN vẫn còn cao so với khả năng chịu đựng của họ. Một vấn đề khác là chi phí khấu hao tài sản cố định lớn, khiến nhiều doanh nghiệp không thể tối ưu hóa lợi nhuận. Ngoài ra, quy trình tiếp cận ưu đãi thuế còn phức tạp, dẫn đến việc không ít doanh nghiệp bỏ lỡ cơ hội hưởng lợi từ chính sách thuế. Để giảm bớt áp lực cho DNVVN, cần có các chính sách cải cách mạnh mẽ hơn, chẳng hạn như đơn giản hóa thủ tục hành chính thuế và xem xét giảm thuế suất TNDN hơn nữa cho doanh nghiệp siêu nhỏ.

- Ảnh hưởng của thuế giá trị gia tăng

Thuế GTGT cũng là một trong những yếu tố quan trọng ảnh hưởng đến hoạt động kinh doanh của DNVVN. Với mức thuế suất phổ biến là 10%, thuế GTGT được thu trên giá trị tăng thêm của hàng hóa và dịch vụ, tác động trực tiếp đến giá bán và chi phí sản xuất. Để hỗ trợ doanh nghiệp phục hồi sau đại dịch Covid-19, Chính phủ Việt Nam đã áp dụng chính sách giảm 2% thuế GTGT trong năm 2023 và tiếp tục kéo dài chính sách này trong 6 tháng đầu năm 2024. Tuy nhiên, theo "Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ quản lý thuế năm 2023" của Tổng cục Thuế, có đến 65% DNVVN vẫn coi thuế GTGT là gánh nặng tài chính lớn nhất. Một trong những nguyên nhân chính là việc các doanh nghiệp có chuỗi cung ứng chưa hoàn chỉnh sẽ gặp khó khăn trong việc khấu trừ thuế GTGT đầu vào. Ngoài ra, một số ngành nghề chịu thuế suất cao hơn, chẳng hạn như dịch vụ tài chính hoặc bất động sản, khiến giá thành sản phẩm tăng cao, làm giảm khả năng cạnh tranh của doanh nghiệp. Bên cạnh đó, quy trình hoàn thuế GTGT vẫn còn phức tạp, khiến doanh nghiệp mất nhiều thời gian và chi phí để thực hiện các thủ tục kê khai. Để hỗ trợ DNVVN tốt hơn, Chính phủ cần tiếp tục duy trì mức giảm thuế GTGT, đồng thời

cải thiện quy trình khấu trừ và hoàn thuế để tạo điều kiện thuận lợi hơn cho doanh nghiệp.

3. Những khó khăn của doanh nghiệp vừa và nhỏ trong việc tuân thủ chính sách thuế

DNVVN tại Việt Nam gặp nhiều khó khăn trong việc tuân thủ các quy định thuế, bao gồm cả vấn đề thủ tục hành chính, gánh nặng tài chính và khả năng tiếp cận các ưu đãi thuế. Theo "Báo cáo tổng kết công tác thuế năm 2023" của Tổng cục Thuế Việt Nam, có đến 40% DNVVN phản ánh rằng họ gặp khó khăn trong việc kê khai và nộp thuế đúng hạn do các thủ tục hành chính phức tạp. Việc tiếp cận thông tin về chính sách thuế, đặc biệt là các chính sách ưu đãi, cũng là một trở ngại lớn đối với nhiều doanh nghiệp.

Một trong những vấn đề lớn là thủ tục hoàn thuế GTGT vẫn còn mất nhiều thời gian và gây ra áp lực tài chính cho doanh nghiệp. Theo "Báo cáo kết quả thực hiện nhiệm vụ quản lý thuế năm 2023", thời gian trung bình để doanh nghiệp nhận được tiền hoàn thuế từ 45 đến 60 ngày, gây ảnh hưởng lớn đến dòng tiền của các doanh nghiệp nhỏ. Ngoài ra, các điều kiện để được hưởng ưu đãi thuế TNDN không phải lúc nào cũng dễ dàng đáp ứng, khiến tỷ lệ doanh nghiệp thực sự được hưởng lợi từ chính sách này còn thấp.

Bên cạnh đó, việc thiếu hụt nhân sự chuyên môn trong lĩnh vực kế toán - tài chính cũng là một rào cản lớn đối với DNVVN. Theo "Khảo sát thực trạng tuân thủ thuế của doanh nghiệp nhỏ và vừa tại Việt Nam" của Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) năm 2024, có khoảng 55% doanh nghiệp nhỏ không có bộ phận kế toán chuyên trách, dẫn đến sai sót trong quá trình kê khai thuế, gây ra tình trạng bị phạt chậm nộp hoặc điều chỉnh hồ sơ thuế nhiều lần. Điều này không chỉ làm gia tăng chi phí vận hành mà còn gây ra những áp lực lớn về tuân thủ quy định pháp luật.

Để giải quyết những vấn đề trên, cần có các giải pháp hỗ trợ từ phía cơ quan thuế, bao gồm việc đơn giản hóa thủ tục hành chính thuế, rút ngắn thời gian hoàn thuế GTGT và cung cấp hướng dẫn rõ ràng hơn về các ưu đãi thuế cho DNVVN. Đồng thời, các doanh nghiệp cũng cần chủ động nâng cao năng lực kế toán - tài chính để giảm thiểu rủi ro trong việc tuân thủ chính sách thuế.

4. Kết luận và khuyến nghị

Chính sách thuế hiện hành có tác động sâu rộng đến hoạt động của DNVTN tại Việt Nam. Mặc dù có nhiều chính sách ưu đãi nhằm hỗ trợ doanh nghiệp phát triển, nhưng vẫn tồn tại không ít thách thức trong quá trình tuân thủ và thực hiện nghĩa vụ thuế. DNVTN đang gặp nhiều khó khăn liên quan đến thủ tục hành chính phức tạp, gánh nặng tài chính từ thuế suất và sự thiếu minh bạch trong quá trình tiếp cận các ưu đãi thuế.

Để nâng cao tác động của chính sách thuế đối với DNVTN, cần thiết phải có những cải cách mạnh mẽ và đồng bộ trong hệ thống thuế hiện hành. Một trong những giải pháp quan trọng là đơn giản hóa thủ tục thuế. Việc giảm bớt các thủ tục hành chính không cần thiết và tạo ra một hệ thống thuế minh bạch, dễ hiểu, sẽ giúp các doanh nghiệp tiết kiệm thời gian và chi phí tuân thủ. Chính phủ cần xây dựng một hệ thống thông tin thuế hiện đại và dễ tiếp cận, giúp doanh nghiệp có thể tự động hóa các quy trình kê khai thuế, giảm thiểu sự nhầm lẫn và sai sót trong quá trình thực hiện nghĩa vụ thuế.

Bên cạnh đó, cải thiện mức thuế và các ưu đãi thuế là một yếu tố quan trọng giúp DNVTN phát triển bền vững. Mức thuế đối với các doanh nghiệp nhỏ và vừa hiện nay vẫn còn khá cao so với khả năng tài chính của họ. Chính vì vậy, cần thiết phải điều chỉnh mức thuế sao cho phù hợp với quy mô và khả năng phát triển của DNVTN. Đồng thời, cần triển khai các ưu đãi thuế đặc thù cho các doanh nghiệp trong những lĩnh vực ưu tiên phát triển, như công nghệ cao, đổi mới sáng tạo, sản xuất sạch và bảo vệ môi trường. Những ưu đãi này không chỉ giúp giảm bớt gánh nặng thuế cho DNVTN, mà còn tạo động lực để các doanh nghiệp đầu tư vào các ngành nghề có giá trị gia tăng cao, đóng góp vào sự phát triển chung của nền kinh tế.

Ngoài ra, một giải pháp quan trọng nữa là tăng cường hỗ trợ tư vấn thuế cho DNVTN. Các doanh nghiệp nhỏ và vừa thường thiếu kiến thức chuyên sâu về thuế và quy định pháp lý, do đó họ dễ mắc phải các sai lầm trong việc tuân thủ nghĩa vụ thuế. Chính phủ và các cơ quan thuế cần triển khai các chương trình tư vấn miễn phí, cung cấp thông tin kịp

thời và chi tiết về các chính sách thuế mới, các chương trình ưu đãi thuế, giúp DNVTN hiểu rõ hơn về quyền lợi và nghĩa vụ của mình. Hỗ trợ này cũng có thể được thực hiện thông qua các trung tâm hỗ trợ doanh nghiệp, các hiệp hội doanh nghiệp, hoặc các cơ quan thuế địa phương.

Khuyến khích đổi mới sáng tạo và đầu tư công nghệ là một yếu tố quan trọng trong việc nâng cao hiệu quả sản xuất kinh doanh của DNVTN. Các doanh nghiệp cần được khuyến khích đầu tư vào công nghệ, áp dụng các mô hình kinh doanh mới, cũng như phát triển các sản phẩm, dịch vụ sáng tạo. Chính sách thuế có thể đóng vai trò quan trọng trong việc tạo ra động lực cho các doanh nghiệp đầu tư vào công nghệ mới, như cung cấp ưu đãi thuế đối với các khoản chi phí nghiên cứu và phát triển (R&D), đầu tư vào công nghệ cao và tự động hóa sản xuất. Điều này sẽ giúp các DNVTN nâng cao năng suất, chất lượng sản phẩm, đồng thời giảm chi phí sản xuất và tăng khả năng cạnh tranh trên thị trường quốc tế.

Cuối cùng, các chính sách thuế cần có tính linh hoạt để hỗ trợ các doanh nghiệp trong những thời điểm khó khăn. Trong bối cảnh nền kinh tế có nhiều biến động, như đại dịch Covid-19 hoặc khủng hoảng kinh tế, các DNVTN cần được hỗ trợ kịp thời thông qua các biện pháp giảm thuế hoặc hoãn nghĩa vụ thuế. Những chính sách linh hoạt này không chỉ giúp các doanh nghiệp vượt qua khó khăn mà còn tạo điều kiện thuận lợi để họ duy trì hoạt động sản xuất, giữ ổn định việc làm cho người lao động và đóng góp vào sự phát triển của nền kinh tế.

Tóm lại, mặc dù chính sách thuế hiện hành đã có những bước tiến trong việc hỗ trợ doanh nghiệp vừa và nhỏ, nhưng vẫn cần nhiều cải thiện để tối ưu hóa hệ thống thuế, tạo điều kiện thuận lợi hơn cho DNVTN phát triển bền vững. Nếu các giải pháp như đơn giản hóa thủ tục hành chính, giảm thuế suất cho doanh nghiệp siêu nhỏ, nâng cao tính minh bạch trong tiếp cận ưu đãi thuế và hỗ trợ doanh nghiệp trong công tác kế toán được thực hiện một cách đồng bộ, DNVTN sẽ có thêm cơ hội phát triển, từ đó đóng góp tích cực hơn vào nền kinh tế Việt Nam ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Bộ Kế hoạch và Đầu tư (2023), Báo cáo “Tình hình kinh tế - xã hội năm 2023”.

Quốc hội (2017), Luật số: 04/2017/QH14 - Luật Hỗ trợ Doanh nghiệp nhỏ và vừa.

Tổng cục Thuế Việt Nam (2023), Báo cáo “Tổng kết công tác thuế năm 2023”.

Tổng cục Thuế Việt Nam (2023), Báo cáo “Kết quả thực hiện nhiệm vụ quản lý thuế năm 2023”.

Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam - VCCI (2024), “Khảo sát thực trạng tuân thủ thuế của doanh nghiệp nhỏ và vừa tại Việt Nam”.

Ngày nhận bài: 10/1/2025

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 21/1/2025

Ngày chấp nhận đăng bài: 12/2/2025

**ASSESSING THE IMPACT OF CURRENT TAX POLICIES
ON SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES**

● **BUI LE GIANG**

Faculty of Economics

- Academy of Public Administration and Governance

ABSTRACT:

Tax policy plays a crucial role in shaping the financial capacity, competitiveness, and sustainable development of small and medium-sized enterprises (SMEs). This article analyzes the impact of current tax policies in Vietnam, specifically corporate income tax, value-added tax, and tax incentive programs, on the operation and growth of SMEs. Based on this analysis, the study proposes several solutions to optimize tax policies, aiming to better support the development and resilience of SMEs in the evolving economic landscape.

Keywords: tax policy, small and medium-sized enterprises, corporate income tax, value-added tax, tax incentives.